

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ЕММБ
Кафедра обліку та фінансів

І.А. Юр'єва

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Методичні вказівки щодо виконання практичних робіт з навчальної
дисципліни «Аналіз і прогнозування ризиків в діяльності підприємств» для
студентів спеціальності 0.71 «Облік і оподаткування»

Затверджено
редакційно-видавничою
радою НТУ «ХПІ»,
протокол № 3 від 24.10.24

Харків

2024

Методичні вказівки щодо виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Аналіз і прогнозування ризиків в діяльності підприємств» для студентів спеціальності 0.71 «Облік і оподаткування» / Ірина Юр'єва - Харків : НТУ «ХПІ», 2024. – 30 с. укр.мовою

Укладач: Ірина Юр'єва

Рецензент: Доцент Марина Ткаченко, кафедра обліку і фінансів

ЗМІСТ

	Стор.
1. Вступ.....	4
2. Практична робота студентів всіх форм навчання	5
Список рекомендованої літератури	39

ВСТУП

Діяльність будь-якого виробничого підприємства пов'язана з певними ризиками – фінансовими, природними, екологічними, політичними, транспортними, майновими, виробничими, торговими, комерційними, інвестиційними, ризиками, пов'язаними з купівельною спроможністю грошей, інфляційними і дефляційними, валютними, ризиками ліквідності, упущеної вигоди, зниження прибутковості, прямих фінансових утрат, процентними, кредитними, біржовими, селективними. Іншими словами, із внутрішніми ризиками, які формуються в процесі управління виробництвом, і зовнішніми ризиками, чинники яких знаходяться в зовнішньому середовищі підприємства. Наявність такої величезної кількості різновидів ризиків, які є специфічними для кожного окремого підприємства, обумовлює необхідність їх аналізу, обліку та управління. Ризик є невід'ємною частиною будь-якої підприємницької діяльності, у тому числі і логістичної. Логістична система за будь-якої практичної реалізації – від процесу переміщення вантажів до процесів руху товару в ринковому просторі – включає безліч різнорідних елементів, функціонування яких знаходиться під впливом різних факторів і пов'язане з певним ризиком. Одним із принципів логістики є надійність, причому на мікро- і макрологістичному рівнях. Це означає, що ризик функціонування логістичної системи повинен бути зведений до мінімуму або взагалі нейтралізований. У логістиці промислового підприємства, ризики є передусім усвідомленням небезпеки, і менеджерам в області логістики необхідно вміти не тільки виявляти ризики, але й оцінювати їх, з огляду на вплив факторів ризику на результати логістичної діяльності, приймати рішення щодо захисту від ризиків. Управління ризиками логістичної діяльності підприємства включає в коло своїх проблем аналіз, оцінювання та мінімізацію ризиків та наслідків їх реалізації для цієї сфери діяльності в цілому.

Практичне заняття 1

Тема 1. Теоретичні основи аналізу прогнозування ризиків в діяльності підприємства

Тема 2. Методологія аналізу прогнозування ризиків

Мета заняття: ознайомитися з основною термінологією, що стосується аналізу і прогнозування ризиків підприємства, та навчитися правильно використовувати ці поняття в практичній діяльності. Розуміння та застосування основних термінів, які використовуються для забезпечення діяльності підприємства.

Хід роботи.

1. Опрацювати лекцію 1 та 2. Дослідити економічну сутність ризиків. Охарактеризувати ризики об'єкту управління діяльністю підприємства.

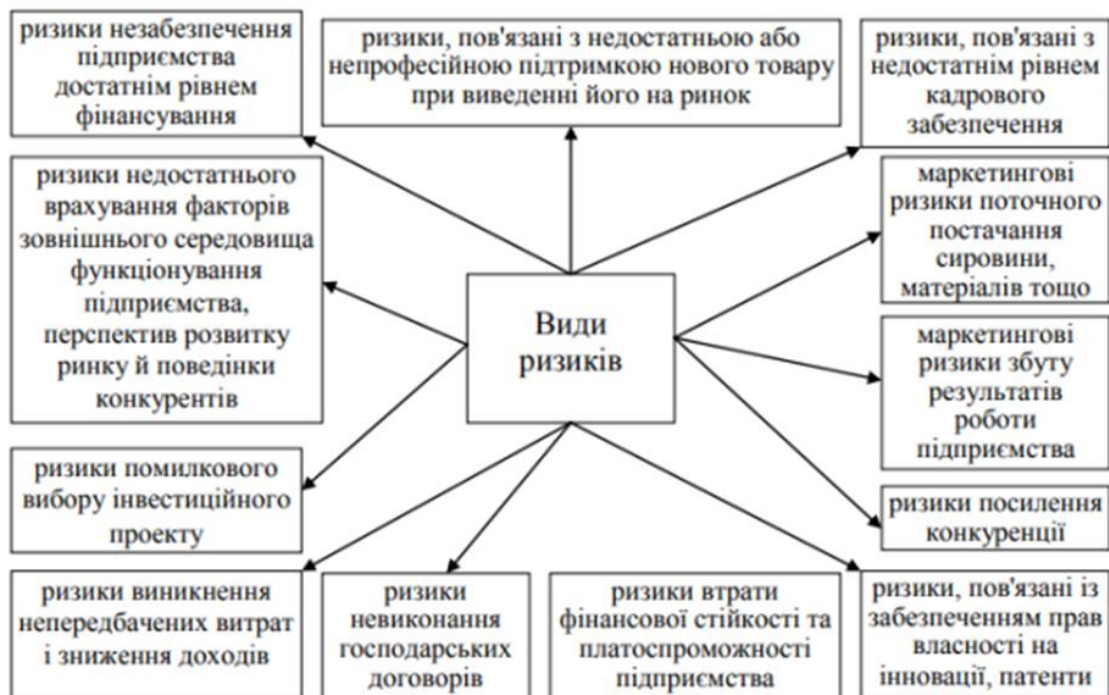

Рисунок 1.1 – Види ризиків

— ризики загроз (або ризики небезпек) – форс-мажорні ризики, протиправні дії третіх осіб, відповідальність щодо забруднення, ризики перерви у виробництві тощо. Наслідки ігнорування або недостатнього врахування ризиків для підприємств:

- утворення наднормативних запасів нереалізованої продукції;
- зменшення розмірів прибутку в порівнянні з очікуваним;
- зниження ефективності інвестицій;
- поява незапланованих витрат трудових, матеріальних або фінансових ресурсів;
- появи втраченої вигоди в результаті запізнення процесу реалізації певного управлінського або інноваційного рішення тощо. Незважаючи на потенційну небезпеку наслідків і втрат, викликаних реалізацією того або іншого виду ризику, він є каталізатором прогресу, джерелом можливого прибутку.

Опрацювати основні види ризиків та скласти їх характеристику.

Практичне завдання 2

Тема 2. Методологія аналізу прогнозування ризиків

Тема 3. Види ризиків в діяльності підприємства

Постановка завдання

Завдання: опрацювати лекцію 2 та 3. Дослідити практичне завдання: «Аналіз та прогнозування ризиків у підприємстві»

1. Мета: проаналізувати методологію прогнозування ризиків

Короткий опис

Припустімо, що ви є аналітиком, який працює в консалтинговій компанії, і до вас звернулося підприємство з проханням допомогти їм визначити основні ризики та розробити стратегії для їх мінімізації. Підприємство займається виробництвом електроніки, тому стикається з численними ризиками, як внутрішніми, так і зовнішніми.

Кроки виконання

1. Ідентифікація ризиків (Тема 3. Види ризиків) Зробіть список основних ризиків, що можуть впливати на діяльність підприємства. Розділіть їх на внутрішні та зовнішні. Наприклад: Внутрішні ризики , а саме операційний ризик (несправність обладнання, помилки в процесі виробництва). Фінансовий ризик (нестабільний грошовий потік, заборгованість). Ризик кадрової політики (втрата ключових працівників, низька кваліфікація). Зовнішні ризики - ризик постачальників (зриви поставок сировини). Ризик зміни попиту (зміни в технологіях або смаках споживачів). Ризик регуляторного середовища (нові закони або обмеження).

2. Аналіз та оцінка ризиків (Тема 2. Методологія аналізу прогнозування ризиків) Для кожного ризику оцініть ймовірність його настання (наприклад, низька, середня, висока) і можливий вплив на підприємство (незначний, середній, значний). Використайте матрицю ризиків, щоб візуалізувати та

пріоритизувати ризики. Наприклад, ризики з високою ймовірністю і значним впливом віднесіть до першочергових для мінімізації.

3. Прогнозування (Тема 2). Прогнозуйте розвиток ризиків на основі доступних даних. Наприклад, якщо є тенденція до зростання цін на сировину, спрогнозуйте, як це вплине на витрати підприємства на найближчі 1-3 роки. Використайте методи, такі як аналіз часових рядів або моделювання сценаріїв, щоб передбачити можливі зміни у внутрішніх та зовнішніх ризиках.

4. Розробка стратегії мінімізації ризиків. Для кожного ключового ризику пропишіть стратегію управління. Наприклад, для ризику постачальників: укласти контракти з альтернативними постачальниками. Для операційного ризику: провести регулярні технічні перевірки та інвестувати в модернізацію обладнання. Для фінансового ризику: створити резервний фонд та оптимізувати структуру витрат.

Оформлення результатів. Підготуйте звіт, в якому представте основні ризики, їх оцінку, прогнози розвитку та рекомендовані стратегії управління. Звіт повинен містити графічні матеріали (наприклад, матриця ризиків) та короткий аналіз кожного виду ризику. Використовуйте реальні або приблизні дані (наприклад, статистику зміни цін на сировину) для надання більшої точності прогнозам. Приділіть увагу не лише ідентифікації ризиків, але й аналізу, як вони можуть взаємодіяти між собою, утворюючи комплексний вплив на діяльність підприємства.

Практичне завдання 3

Тема 5. Аналіз та методи оцінювання ризику

Тема 6. Застосування моделювання та інформаційних технологій в аналізі ризиків

Постановка завдання опрацювання лекцій 5 та 6. Оцінювання та моделювання ризиків із застосуванням інформаційних технологій

Хід роботи

Припустимо, що ви працюєте в аналітичному відділі підприємства, яке займається постачанням товарів через мережу інтернет-магазинів. Ваше завдання – оцінити ризики, пов'язані з нестабільністю попиту, можливими збоєм в логістиці та варіабельністю постачань.

Ви повинні: провести оцінку ризиків та визначити їхній вплив. Застосувати методи моделювання ризиків з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, такого як Excel (наприклад, за допомогою надбудови для аналізу ризиків) або спеціальних програм для ризик-менеджменту (наприклад, @RISK, RiskWatch, або інше програмне забезпечення для імітаційного моделювання).

Кроки виконання

1. Ідентифікація ключових ризиків. Визначте основні ризики для компанії. Приклад ризиків: ризик зміни попиту (сезонні коливання, зміни в уподобаннях клієнтів). Ризик затримки постачань (логістичні проблеми, нестабільність роботи постачальників). Операційний ризик (збій у роботі складів, затримка в обробці замовлень).

2. Методи оцінювання ризиків (Тема 5). Кількісна оцінка. Використайте методи статистичного аналізу для оцінки кожного ризику, зокрема для визначення ймовірності виникнення кожного з них та потенційного фінансового збитку. Наприклад, для ризику зміни попиту можна використовувати історичні дані щодо продажів, щоб проаналізувати сезонні коливання та передбачити можливе зниження продажів у конкретні місяці. Якісна оцінка. Проведіть експертну оцінку кожного ризику, визначивши рівень його впливу (високий, середній, низький) та ймовірність настання (низька, середня, висока).

3. Моделювання ризиків (Тема 6). Використайте метод Монте-Карло для моделювання можливих наслідків ризиків. У цьому методі можна здійснити численні імітації на основі варіативних даних для прогнозування різних сценаріїв.

У програмі Excel з надбудовою @RISK (або іншому схожому ПЗ) задайте змінні для кожного ризику. Наприклад: задайте змінну для обсягів продажів з урахуванням можливої варіабельності на основі сезонних даних. Задайте змінну для можливих затримок у доставці, наприклад, з параметрами на основі історичних даних щодо часу доставки.

Аналіз результатів моделювання

Проведіть аналіз отриманих результатів для кожного ризику. На основі результатів моделювання оцініть найбільш і найменш ймовірні сценарії. Розгляньте ймовірність того, що відбудеться значне падіння продажів або затримка постачань, та оцініть можливий вплив кожного сценарію на фінансові результати. Розробка стратегії управління ризиками. На основі отриманих результатів запропонуйте заходи для зниження ризиків. Наприклад: для зменшення ризику затримок постачань – створіть резервний запас товарів або укладіть контракти з кількома постачальниками. Для управління ризиком зміни попиту – впровадьте систему динамічного ціноутворення, щоб компенсувати коливання попиту.

Оформлення звіту

Підготуйте звіт, що містить опис ризиків, методи оцінювання, результати моделювання та запропоновані заходи для зниження ризиків. Включіть графіки та діаграми, отримані з моделювання, щоб наочно продемонструвати можливий вплив ризиків на діяльність підприємства.

Додаткові рекомендації

Використовуйте історичні дані підприємства для більш точного моделювання ризиків.

Якщо використовуєте Excel, проведіть аналіз чутливості для оцінки того, як зміни в різних змінних впливають на загальний ризик.

Практичне заняття 4

Тема 7. Аналіз і прогнозування ризиками в умовах невизначеності

Тема 8. Аналіз господарських ризиків в діяльності підприємства

Зміст роботи: опрацювання лекцій 7 та 8

Завдання: Аналіз і прогнозування господарських ризиків підприємства в умовах невизначеності

Хід роботи

Припустімо, що ви працюєте аналітиком на виробничому підприємстві, яке виготовляє меблі. Підприємство зіштовхується з різними типами ризиків у своїй діяльності, такими як нестабільність попиту, коливання цін на матеріали, економічні зміни та ризики конкуренції. Ваше завдання — провести аналіз ризиків, оцінити вплив невизначеності та запропонувати прогнозні сценарії для пом'якшення впливу ризиків на бізнес.

Кроки виконання

1. Ідентифікація основних господарських ризиків (Тема 8). Складіть перелік основних ризиків, які можуть впливати на діяльність підприємства. Наприклад: фінансові ризики: ризик коливання курсів валют (якщо сировина закуповується за кордоном), нестабільність цін на деревину. Ринкові ризики: зміна попиту на меблі, поява нових конкурентів, зміни у вподобаннях споживачів. Операційні ризики: дефіцит кваліфікованої робочої сили, перебої у постачанні матеріалів. Правові та регуляторні ризики: нові екологічні вимоги чи регулювання, що можуть вплинути на процеси виробництва.

Аналіз ризиків в умовах невизначеності (Тема 7)

В умовах невизначеності деякі ризики важко передбачити, але можна використати сценарний аналіз для прогнозування різних варіантів розвитку подій. Розробіть три сценарії розвитку подій для підприємства. Оптимістичний сценарій: стабільний попит, помірне зростання цін на матеріали, відсутність нових конкурентів.

Реалістичний сценарій: невелике коливання попиту, помірне зростання вартості сировини, поява одного нового конкурента. Песимістичний сценарій: значне падіння попиту, стрімке зростання цін на матеріали, активна конкуренція.

Оцінка ймовірностей і впливу (Тема 8)

Для кожного ризику визначте ймовірність його настання (низька, середня, висока) та вплив на підприємство (низький, середній, високий). Наприклад, для ризику коливання цін на сировину: ймовірність: висока (через нестабільність ринку сировини). Вплив: середній (оскільки підприємство може компенсувати зростання цін за рахунок підвищення вартості готової продукції). Для кожного з трьох сценаріїв розрахуйте очікуваний вплив на основні фінансові показники, такі як чистий прибуток, рентабельність, обсяг продажів. Прогнозування та моделювання ризиків

Використайте метод Монте-Карло для імітаційного моделювання, щоб оцінити невизначеність.

Практичне завдання 5

Тема 9. Оцінка ризиків в інвестиційній діяльності

Тема 10. Міжнародний досвід аналізу прогнозування ризиками

Постановка завдання Опрацювання лекцій 9 та 10.

Хід роботи

Дослідити інвестиційний ризик, який зумовлюється і залежить від специфіки вкладення підприємницькою фірмою коштів у різні проекти. Види інвестиційних ризиків досить різноманітні та численні.

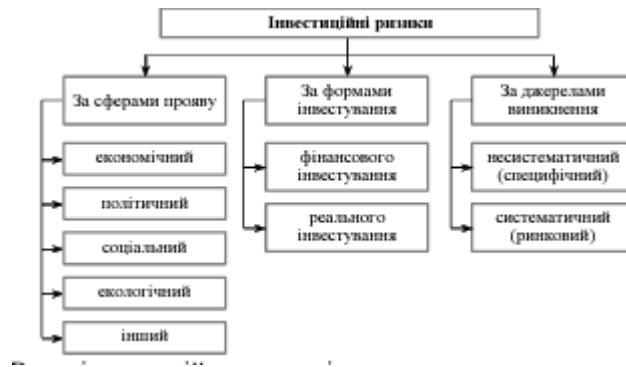

Рисунок 9.1 – Види інвестиційних ризиків

Ризики – це дуже складне й багатогранне явище, ознаки якого можна знайти в різних сферах фінансово-господарської діяльності суб’єктів господарювання. Вони виникають при здійсненні будь-яких видів діяльності та пов’язані з виробничими процесами, виробництвом нової продукції, товарів, робіт, послуг, при розробленні та реалізації соціально-економічних й інноваційно-інвестиційних проектів. У загальному вигляді ризик можна визначити у двох аспектах:

1. Визначення ризику як результату події (успіху або невдачі), при цьому ризик (у самому загальному випадку) розуміють як можливість настання якоїсь несприятливої події.

2. Визначення ризику як дії, процесу, тобто розглядається не результат події, а суть феномену ризику. Деякі з визначень свідчать, що під ризиком розуміють не тільки ймовірність втрати частини своїх ресурсів, недоодержання доходів або появи додаткових витрат, але й зворотний процес, а саме: можливість одержання значної вигоди в результаті здійснення підприємницької діяльності в умовах невизначеності. Причиною невизначеності підприємницької діяльності, в основному, є три групи факторів, подані на рисунку 9.1.

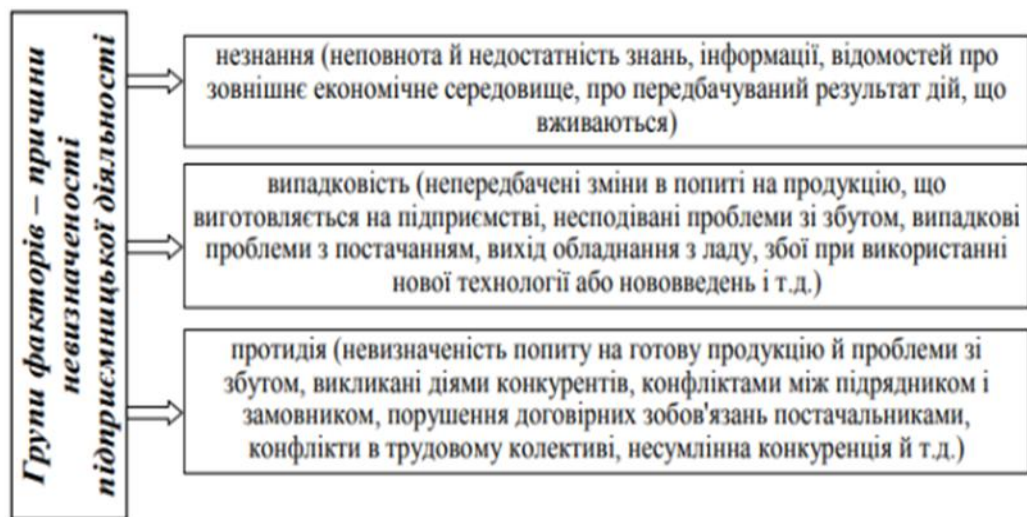

Рисунок 9.1 – Група факторів – причини невизначеності

Хід роботи

Проаналізувати існуючі фактори

При прийнятті інвестиційних рішень важливо також враховувати інші фактори, такі як фінансовий стан компанії, перспективи розвитку галузі та макроекономічні фактори.

Постановка завдання: ознайомитися з поняттям ризику портфеля інвестицій. Розрахувати ризик портфеля інвестицій різними методами.

Інтерпретувати результати розрахунку ризику портфеля інвестицій. Використовувати дані про ризик портфеля для прийняття інвестиційних рішень. Ознайомитися з поняттям портфельного підходу до управління ринковим ризиком. Вивчити принципи диверсифікації інвестиційного портфеля. Навчитися використовувати різні методи диверсифікації для мінімізації ринкового ризику. Диверсифікація за активами. Диверсифікація за галузями. Диверсифікація за географічним принципом. Диверсифікація за часом.

Хід роботи:

Поняття ризику інвестицій.

Класифікація ризиків інвестицій.

Ризик портфеля інвестицій.

Розрахунок ризику портфеля інвестицій:

Метод дисперсії.

Метод β -коефіцієнта.

Модель CAPM.

Інтерпретація результатів розрахунку ризику портфеля інвестицій:

Порівняння ризику портфеля з ризиком окремих активів.

Використання даних про ризик для прийняття інвестиційних рішень.

Практична частина:

Розрахунок ризику портфеля інвестицій для прикладу. Інтерпретація результатів розрахунку ризику портфеля інвестицій. Використання даних про ризик портфеля для прийняття інвестиційних рішень.

1. Підсумок: отримання навичок щодо :

Визначити поняття "ризик портфеля інвестицій". Розрахувати ризик портфеля інвестицій різними методами. Інтерпретувати результати розрахунку ризику портфеля інвестицій. Використовувати дані про ризик портфеля для прийняття інвестиційних рішень.

№ п/п	Види фінансових ризиків	Характеристика
1.	Ризик зниження фінансової стійкості (або ризик порушення рівноваги фінансового розвитку)	Ризик генерується недосконалою структурою капіталу (надмірною часткою використаних позикових коштів), що породжує небалансованість від'ємного та додатного грошових потоків підприємства по об'ємах.
2.	Ризик неплатоспроможності (або ризик небалансованої ліквідності)	Ризик генерується зниженням рівня ліквідності оборотних активів, що породжує розбалансованість позитивного і негативного грошових потоків підприємства в часі. По своїх фінансових наслідках цей вид ризику належить до найбільш небезпечних.
3.	Інвестиційний ризик	Характеризує можливість виникнення фінансових втрат в процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства. Відповідно до видів цієї діяльності виділяються і види інвестиційного ризику: ризик реального інвестування і ризик фінансового інвестування.
4.	Інфляційний ризик	Ризик характеризується можливістю зменшення реальної вартості капіталу (у формі фінансових активів підприємства), а також очікуваних прибутків від здійснення фінансових операцій в умовах інфляції.
5.	Процентний ризик	Полягає в непередбаченій зміні процентної ставки на фінансовому ринку (як депозитної, так і кредитної). Причинами виникнення цього виду фінансового ризику є: зміна кон'юнктури фінансового ринку під впливом державного регулювання; зростання або зниження пропозиції вільних грошових ресурсів та інші чинники.
6.	Валютний ризик	Ризик, власний підприємствам, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність (імпортують сировину, матеріали, напівфабрикати та експортують готову продукцію). Проявляється в недоотриманні передбачених прибутків в результаті безпосередньої дії зміни обмінного курсу іноземної валюти, що використовується в зовнішньоекономічних операціях підприємства, на очікувані грошові потоки від цих операцій.
7.	Депозитний ризик	Відображає можливість неповернення депозитних вкладів (непогашення депозитних сертифікатів).
8.	Кредитний ризик	Існує у фінансовій діяльності підприємства при наданні товарного (комерційного) або споживчого кредиту покупцям. Формою його прояву є ризик неплатежу або несвочасного розрахунку за відпущену підприємством в кредит готову продукцію.
9.	Податковий ризик	Ризик має ряд проявів: вірогідність впровадження нових видів податків і зборів на здійснення окремих аспектів господарської діяльності; можливість збільшення рівня ставок діючих податків і зборів; зміна термінів і умов здійснення окремих податкових платежів; вірогідність відміни діючих податкових пільг у сфері господарської діяльності підприємства.
10.	Структурний ризик	Генерується неефективним фінансуванням поточних витрат підприємства, що обумовлює високу питому вагу постійних витрат в загальній їх сумі [15].
11.	Інноваційний фінансовий ризик	Пов'язаний з впровадженням нових фінансових технологій, використанням нових фінансових інструментів і т.п.
12.	Криміногенний ризик	Проявляється у формі оголошення його партнерами фіктивного банкрутства, підробки документів, що забезпечують незаконне привласнення сторонніми особами грошових і інших активів; розкрадання окремих видів активів власним персоналом та ін.

V · T · E		Financial risk and financial risk management	[hide]
Categories	Credit risk	Consumer credit risk · Sovereign credit risk · Settlement risk · Default risk · Concentration risk · Credit derivative · Securitization	
	Market risk	Commodity risk (e.g. Volume risk, Basis risk, Shape risk, Holding period risk, Price area risk) · Equity risk · Valuation risk · FX risk · Margining risk · Interest rate risk · Inflation risk · Volatility risk · Liquidity risk (e.g. Refinancing risk, Deposit risk)	
	Operational risk	Operational risk management · Business risk · Model risk · Reputational risk · Country risk · Political risk · Legal risk	
	Other	Execution risk · Profit risk · Systemic risk · Non-financial risk	
Modeling	Arbitrage pricing theory · Black–Scholes model · Replicating portfolio · Cash flow matching · Conditional Value-at-Risk (CVaR) · Copula · Drawdown · First-hitting-time model · Interest rate immunization · Market portfolio · Modern portfolio theory · Omega ratio · RAROC · Risk-free rate · Risk parity · Sharpe ratio · Sortino ratio · Survival analysis (Proportional hazards model) · Tracking error · Value-at-Risk (VaR) and extensions (Profit at risk, Margin at risk, Liquidity at risk, Cash flow at risk, Earnings at risk)		
Basic concepts	Asset allocation · Asset and liability management · Asset pricing · Bad debt · Capital asset · Capital structure · Corporate finance · Cost of capital · Diversification · Economic bubble · Enterprise value · ESG · Exchange traded fund · Expected return · Financial (adviser · analysis · analyst · asset · betting · crime · engineering · law · risk · social work) · Fundamental analysis · Growth investing · Hazard · Hedge · Investment management · Risk · Risk pool · Risk of ruin · Systematic risk · Mathematical finance · Moral hazard · Risk-return spectrum · Speculation · Speculative attack · Statistical finance · Strategic financial management · Stress test (financial) · Structured finance · Structured product · Systemic risk · Toxic asset		
Financial economics · Investment management · Mathematical finance			
Portal: Business and economics			

Оцінка ризиків в інвестиційній діяльності та аналіз міжнародного досвіду прогнозування ризиків

Постановка завдання

Ви є фінансовим аналітиком інвестиційної компанії, яка планує інвестувати у створення нового виробничого підприємства за кордоном. Ваше завдання – провести оцінку ризиків, пов'язаних з цією інвестицією, враховуючи міжнародний досвід та практики прогнозування ризиків, а також розробити рекомендації для мінімізації можливих втрат.

Мета завдання

Оцінити ризики інвестиційного проєкту, включаючи специфічні ризики, що виникають при виході на новий міжнародний ринок.

Проаналізувати міжнародні методи прогнозування та управління ризиками, які можуть бути застосовані в умовах інвестиційного середовища.

Кроки виконання

Ідентифікація інвестиційних ризиків (Тема 9)

Визначте основні види ризиків, пов'язаних із реалізацією проєкту в іншій країні:

Політичні ризики (зміна законодавства, нестабільність уряду, введення нових мит або обмежень).

Економічні ризики (курсіві коливання, інфляція, зміна процентних ставок).

Ризик країни (загальні економічні умови та ризики, пов'язані з країною, куди планується інвестувати).

Операційні ризики (особливості місцевого ринку, труднощі з постачанням сировини або матеріалів).

Правові ризики (відмінності в законодавстві, особливо в сфері оподаткування та трудового права).

1. Методи оцінки ризиків в інвестиційній діяльності (Тема 9)

Використайте кілька методів для оцінки кожного виду ризику:

Метод сценаріїв: розробіть кілька сценаріїв (оптимістичний, песимістичний, середній), які враховують зміни економічних показників (наприклад, зміни обмінного курсу).

Чутливість аналізу: оцініть, як зміни в ключових параметрах проєкту (наприклад, відсоткові ставки або інфляція) можуть вплинути на рентабельність інвестицій.

Метод Монте-Карло: проведіть імітаційне моделювання, щоб передбачити вплив комбінацій різних факторів на проєкт.

Розрахуйте можливий рівень дохідності проєкту в кожному сценарії та оцініть ризики невиконання очікуваних показників.

2. Аналіз міжнародного досвіду (Тема 10)

Дослідіть міжнародні методи прогнозування та управління інвестиційними ризиками, використовуючи приклади розвинених країн. Наприклад:

Страховання ризиків: розгляньте можливість страхування політичних ризиків (застосовується в багатьох країнах для іноземних інвесторів).

Хеджування валютних ризиків: розгляньте практику хеджування курсових ризиків через форвардні контракти або опціони, яку застосовують міжнародні компанії для зниження впливу валютних коливань.

Аналіз рейтингу країни: використовуйте рейтинги та індекси ризиків (наприклад, рейтинг економічної свободи або індекс Doing Business), щоб оцінити рівень ризиків у конкретній країні.

3. Розробка стратегії управління ризиками

На основі проведеного аналізу розробіть стратегію управління інвестиційними ризиками для компанії:

Пропозиція страхування політичних ризиків або укладання контрактів із захистом від змін курсу валюти.

Оптимізація структури фінансування проєкту з урахуванням специфіки ринку (наприклад, часткове використання місцевих ресурсів для зниження валютного ризику).

Пропозиція укласти довгострокові контракти з постачальниками або партнерами для зниження операційних ризиків.

4. Оформлення звіту

Підготуйте звіт, що містить аналіз ризиків, результати прогнозування на основі різних сценаріїв, а також рекомендації для управління інвестиційними ризиками. Додайте графіки та таблиці з результатами моделювання та розрахунків для наочності.

Результат

Опис ризиків і методів їх оцінки.

Порівняння міжнародних практик прогнозування ризиків та можливостей їх застосування.

Конкретні рекомендації для зниження інвестиційних ризиків та підвищення рентабельності проєкту.

Практичне заняття 6

Тема 11. Аналіз та прогнозування операційних ризиків підприємства

Тема 12. Ризики інноваційної діяльності підприємства

Аналіз та прогнозування операційних ризиків та ризиків інноваційної діяльності підприємства

Постановка завдання

Ви є аналітиком підприємства, яке планує запустити нову виробничу лінію з впровадженням інноваційних технологій для випуску нового продукту. Ваше завдання – провести аналіз операційних ризиків, пов'язаних із діяльністю підприємства, а також визначити та оцінити ризики, пов'язані з інноваційною діяльністю.

Мета завдання

Провести оцінку основних операційних ризиків, які можуть вплинути на безперебійну роботу нового виробництва. Визначити ключові ризики, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємства, та розробити стратегії для їхнього мінімізації.

Хід роботи. Ідентифікація операційних ризиків (Тема 11) Перелічіть основні операційні ризики, які можуть виникнути на новому виробництві: Технічні ризики: збої в роботі обладнання, поломки, відмова систем автоматизації. Ризик людського фактору: помилки персоналу, недостатня кваліфікація, проблеми з адаптацією до нових технологій. Логістичні ризики:

затримки в постачанні сировини, проблеми з транспортуванням продукції до замовників. Енергетичні ризики: перебої з енергопостачанням, недостатня потужність енергомережі для роботи обладнання. Оцінка операційних ризиків (Тема 11) Використайте кількісні та якісні методи оцінки операційних ризиків. Метод оцінки ймовірності та впливу: визначте ймовірність виникнення кожного ризику (низька, середня, висока) та ступінь його впливу на виробничий процес (низький, середній, високий). Аналіз історичних даних: використайте дані про минулі випадки збоїв у подібних процесах або з іншого виробничого обладнання, щоб оцінити частоту та можливі наслідки поломок. Метод сценаріїв: розробіть можливі сценарії для кожного ризику, наприклад, сценарій повної відмови системи автоматизації або тимчасових затримок у постачанні сировини.

Ідентифікація ризиків інноваційної діяльності (Тема 12). Визначте ризики, пов'язані з впровадженням інноваційної технології та запуском нового продукту: Технічний ризик: можливі проблеми з інтеграцією нової технології у виробничий процес, відсутність гарантій щодо ефективності. Фінансовий ризик: перевищення бюджету на впровадження нових технологій, недостатнє фінансування для завершення розробки. Ризик ринку: невизначеність попиту на новий продукт, висока конкуренція з боку аналогічних товарів. Регуляторний ризик: відповідність продукції нормам і стандартам, вимоги щодо ліцензування або сертифікації інноваційної продукції. Аналіз та прогнозування ризиків інноваційної діяльності (Тема 12) Проведіть оцінку кожного ризику з використанням відповідних методів. Аналіз життєвого циклу продукту: оцініть, на якому етапі життєвого циклу ризики є найбільшими, наприклад, під час розробки, тестування або виведення на ринок. Аналіз чутливості: оцініть, як різні зміни (наприклад, збільшення вартості розробки або зменшення попиту) вплинуть на ефективність інноваційного проєкту. Метод Монте-Карло: застосуйте цей метод для моделювання впливу фінансових і ринкових ризиків на проєкт. Це

дозволить оцінити ймовірність досягнення цільових фінансових показників в умовах невизначеності.

Розробка стратегії управління ризиками

Запропонуйте конкретні заходи для зниження операційних та інноваційних ризиків: Операційні ризики: розробіть плани технічного обслуговування обладнання, організуйте навчання персоналу для підвищення кваліфікації, встановіть систему резервного енергопостачання. Інноваційні ризики: для зниження ринкових ризиків – проведіть попереднє дослідження ринку, тестування продукту на обмеженому ринку; для зменшення фінансових ризиків – залучіть додаткове фінансування або партнерів. Страхування ризиків: розгляньте можливість страхування технічних ризиків, ризиків ринку або ризиків, пов'язаних з затримкою постачань.

Оформлення звіту Підготуйте звіт, що містить: Ідентифіковані операційні та інноваційні ризики. Результати оцінки та прогнозування ризиків за кожною групою. Рекомендації щодо управління ризиками для забезпечення безперебійної роботи підприємства та успішного запуску інноваційної продукції.

Результат

Звіт, у якому будуть відображені результати аналізу операційних та інноваційних ризиків. Сценарії та моделі прогнозування ризиків із можливими стратегіями їхнього управління. Рекомендації щодо зниження ризиків, включаючи як технічні, так і фінансові, правові та ринкові аспекти.

Практичне заняття 7

Тема 13. Ризики та невизначеності в процесах злиття та поглинання

Тема 14. Аналіз ризиків кризового стану підприємства

Постановка завдання . Опрацювати лекції 13 та 14.

Аналіз ризиків та невизначеностей в процесах злиття та поглинання і кризових станів підприємства

Ви є консультантом з управління ризиками, і до вас звернулося підприємство, яке планує здійснити поглинання іншої компанії, що перебуває в кризовому стані. Ваше завдання – провести аналіз ризиків та невизначеностей, пов'язаних із процесом злиття та поглинання, а також оцінити ризики кризового стану цільової компанії. На основі аналізу ви маєте підготувати рекомендації для зниження потенційних ризиків та розробити план дій у разі настання кризових ситуацій.

Мета завдання

Ідентифікувати ризики та невизначеності, які можуть виникнути в процесі злиття та поглинання. Провести оцінку ризиків, пов'язаних із кризовим станом цільової компанії. Запропонувати стратегії для мінімізації ризиків та забезпечення успішного завершення угоди.

Хід роботи

Ідентифікація ризиків у процесі злиття та поглинання (Тема 13)

Визначте основні ризики, з якими може стикнутися підприємство під час злиття або поглинання: фінансові ризики: можливе перевищення запланованих витрат на поглинання, боргові зобов'язання цільової компанії, непередбачені витрати. Правові ризики: потенційні судові процеси, відповідність нормативним вимогам, ризики злиття, пов'язані з антимонопольним законодавством. Операційні ризики: інтеграція різних бізнес-процесів, технологічні та культурні відмінності між компаніями. Ризики репутації: негативна реакція на ринку через придбання кризового активу, втрата клієнтів чи партнерів. Ризики невизначеності: обмежена інформація про фінансовий стан цільової компанії, ймовірність недооцінки проблем або ризиків. Оцінка ризиків кризового стану цільової компанії (Тема 14)

Виконайте аналіз кризового стану цільової компанії, включаючи наступні ризики:

Ризик неплатоспроможності: проаналізуйте фінансові показники, такі як ліквідність, платоспроможність, оборотність активів, щоб оцінити здатність компанії покривати свої зобов'язання. Ризик банкрутства: проведіть діагностику фінансового стану компанії за допомогою моделей прогнозування банкрутства (наприклад, моделі Альтмана або показників Z-score). Ризик втрати ключових клієнтів: оцініть, наскільки важливими є окремі клієнти для доходів компанії, і можливі ризики їхнього відтоку. Ризик зниження вартості активів: оцініть стан активів, таких як обладнання, патенти або інші ресурси, щоб визначити їх реальну вартість та ймовірність знецінення.

Аналіз невизначеностей (Тема 13)

Оцініть невизначеності, пов'язані з процесом злиття, наприклад: неповнота інформації: оцініть, чи всі необхідні дані про цільову компанію доступні. Це можуть бути приховані борги, юридичні проблеми або ризики, які можуть проявитися лише після завершення угоди. Невизначеність ринкових умов: проаналізуйте економічну ситуацію та ризик змін ринкових умов, які можуть вплинути на успішність злиття, наприклад, падіння попиту або коливання цін.

Розробка стратегії управління ризиками

На основі проведеного аналізу запропонуйте заходи для управління ризиками: фінансові заходи: передбачте додаткові джерела фінансування або резервний бюджет на випадок непередбачених витрат, проаналізуйте можливість реструктуризації боргів цільової компанії. Юридичні заходи: забезпечте ретельну юридичну перевірку компанії, проведіть аудит з юридичних питань і перевірте на відповідність нормативним вимогам. Операційні заходи: розробіть план інтеграції, що охоплює зміни в бізнес-процесах, підготовку персоналу та адаптацію технологічних систем. Репутаційні заходи: розробіть план комунікацій, щоб інформувати клієнтів та партнерів про вигоди злиття та мінімізувати можливі репутаційні ризики.

Страхування ризиків: розгляньте можливість страхування угоди або окремих ризиків, таких як боргові зобов'язання чи репутаційні ризики.

Розробка плану дій у випадку кризових ситуацій. Підготуйте антикризовий план, який охоплює: фінансові заходи: план відновлення платоспроможності, реструктуризацію боргів у разі погіршення фінансового стану. Маркетингові заходи: стратегії залучення нових клієнтів і збереження існуючих. Операційні заходи: заходи для підтримки безперервності бізнесу, навіть у випадку серйозних операційних проблем. Розробка командного кризового управління: створіть команду, відповідальну за реагування на кризові ситуації та прийняття швидких рішень. Оформлення звіту. Підготуйте звіт з аналізом ризиків та невизначеностей, а також із розробленими стратегіями управління ризиками: опис основних ризиків злиття та поглинання, ризиків кризового стану компанії. Оцінка потенційного впливу кожного ризику на угоду. Конкретні рекомендації щодо управління ризиками та запобігання можливим кризовим ситуаціям.

Результат

Звіт, що містить результати аналізу ризиків злиття, поглинання та кризових ризиків. План управління ризиками, включаючи стратегії зниження ризиків і план дій у випадку кризових ситуацій. Рекомендації щодо інтеграції та управління ризиками під час реалізації угоди, що сприятиме підвищенню ймовірності успішного злиття або поглинання.

Практична заняття 8

Тема 15. Аналіз та прогнозування ризиків соціально-економічного середовища

Тема 16. Комплаєнс аналізу і прогнозування ризиками ризиками

Постановка завдання: опрацювати лекції 15 та 16

Хід роботи: Аналіз та прогнозування ризиків соціально-економічного середовища та комплаєнс-аналіз

Ви є аналітиком відділу ризик-менеджменту у великій компанії, яка працює на міжнародному ринку. Ваше завдання – провести аналіз та прогнозування ризиків, пов'язаних із соціально-економічним середовищем, у якому працює компанія, а також здійснити комплаєнс-аналіз для оцінки відповідності компанії нормативним вимогам і стандартам.

Мета завдання

Оцінити вплив соціально-економічних факторів на діяльність компанії та виявити потенційні ризики. Провести комплаєнс-аналіз для визначення можливих невідповідностей вимогам законодавства і стандартів. Розробити рекомендації для мінімізації виявлених ризиків і забезпечення відповідності компанії нормативним вимогам.

Аналіз соціально-економічного середовища (Тема 15)

Визначте основні соціально-економічні фактори, які можуть вплинути на діяльність компанії: економічні фактори: інфляція, валютні коливання, рівень безробіття, податкова політика, зміни в економічному зростанні. Політичні фактори: зміни в законодавстві, політична стабільність, регуляторні реформи, торгові обмеження. Соціальні фактори: зміни у споживчих вподобаннях, рівень доходів населення, демографічні зрушення, трудові стандарти.

Технологічні фактори: розвиток нових технологій, можливі технологічні зміни, які можуть вплинути на бізнес.

Прогнозування ризиків соціально-економічного середовища

Використайте різні методи для оцінки ймовірності виникнення ризиків: SWOT-аналіз: проаналізуйте сильні та слабкі сторони компанії в контексті зовнішніх загроз та можливостей. PESTEL-аналіз: оцініть вплив політичних, економічних, соціальних, технологічних, екологічних і правових факторів на компанію.

Метод сценаріїв: розробіть можливі сценарії змін соціально-економічного середовища та їхній вплив на бізнес, наприклад, сценарії економічної кризи чи зростання безробіття.

Комплаєнс-аналіз ризиків (Тема 16)

Проведіть аналіз відповідності діяльності компанії нормативним вимогам:

Юридичний комплаєнс: оцініть, чи відповідає діяльність компанії чинним законодавчим вимогам, наприклад, трудовому, податковому та екологічному законодавству. Фінансовий комплаєнс: перевірте відповідність фінансової звітності, дотримання податкових зобов'язань, відповідність стандартам фінансового аудиту. Етичний комплаєнс: перевірте відповідність політиці соціальної відповідальності компанії, кодексу поведінки для співробітників та етичним стандартам ведення бізнесу. Визначте ризики невідповідності, такі як можливі штрафи, санкції, юридичні суперечки чи репутаційні втрати.

Прогнозування комплаєнс-ризиків

Оцініть ймовірність та наслідки можливих комплаєнс-ризиків:

Аналіз нормативних змін: слідкуйте за змінами у відповідних законах та регулюванні, які можуть вимагати від компанії адаптації або корекції її процесів. Аналіз внутрішніх процесів: оцініть, наскільки ефективно організовано комплаєнс-контроль у компанії, чи існують механізми моніторингу та звітності, чи є прогалини у процесах. Стратегія реагування на комплаєнс-ризик: визначте шляхи для підвищення відповідності, наприклад, адаптація політики, навчання працівників щодо нових вимог або удосконалення систем контролю.

Розробка рекомендацій для зниження ризиків

Запропонуйте заходи для мінімізації соціально-економічних та комплаєнс-ризиків:

Створення резервного плану: розробіть резервні стратегії для реагування на зміну економічних чи політичних умов. Моніторинг соціально-економічного середовища: впровадьте систему моніторингу ключових показників, щоб завчасно виявляти загрози. Комплаєнс-програма: розробіть та запровадьте ефективну програму комплаєнс-контролю, яка включає регулярний аудит, звітування, а також навчання персоналу. Страхування ризиків: розгляньте

можливість страхування окремих ризиків, таких як регуляторні ризики чи ризики, пов'язані з коливанням валютного курсу.

Оформлення звіту. Підготуйте звіт із детальним аналізом ризиків, що охоплює: результати оцінки соціально-економічних ризиків. Результати комплаєнс-аналізу з виявленням ключових ризиків невідповідності. Рекомендації щодо управління ризиками та підвищення відповідності вимогам.

Результат

Звіт з детальним описом ризиків соціально-економічного середовища та комплаєнс-ризиків. Рекомендації для зниження впливу цих ризиків на діяльність компанії. Комплаєнс-програма, яка допоможе забезпечити відповідність нормативним вимогам та стандартам у майбутньому. Угрупування в табличну форму інформації, де висвітлюються поняття ризику. класифікація ризиків, вплив ризику на прийняття господарських рішень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1 Kniaz, S., Heorhiadi, N., Sopilnyk, L., Sopilnyk, R., Yankovska L., Shevchuk, L., Konovalyuk, I., Tyrkalo, Y., Shevchenko, S. Khmyz, M., 2021. Business Structure's Activity as A Monitoring Object. Proceedings of the 38th International Business Information Management Association (IBIMA), 3–4 November 2021, Seville, Spain, P. 5292–5298.

2 Тиркало, Ю. Є. (2022). Оптимізація управлінських рішень в умовах підприємницького ризику і невизначеності. Інтернаука, 3, doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2022-3-7917>

3. Юзевич, В. М., Павловські, Г., Павленчик, А. О., Мисюк, Р. В., Тиркало, Ю. Є., & Ільчишин, М. З. (2023). Оптимізація управлінського рішення щодо асортиментної політики підприємства із використанням математичного моделювання в умовах ризику. Інтернаука. Сер.: Економічні науки. 2. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8532> .

4. Скриньовський Р., Тиркало Ю. Підприємницькі ризики: сутність, види, методи оцінки та шляхи їх зниження. *Traektorîa Nauki = Path of Science*. 2021. Vol. 7. No 12. С. 2015-2023.

file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D1%82%D0%B0/Downloads/1PB.pdf URL2

5. Юр'єва І.А., Фальченко О.О. , Побережна Н.М, Особливості класифікації доходів торговельних підприємств. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2020№ 2 (20). – С.426-429 – Режим доступу до ресурсу: (фахове електронне Index Copernicus: [Indexed in the ICI Journal Master List](#))

6. Юр'єва І.А. Застосування провідних інформаційно-комунікаційних технологій на сучасних підприємствах. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)– Х. : НТУ «ХПІ», 2021. – № 3 (20). – С.40 – 43* Бібліогр.: 9 назв. – ISSN . 2519-4461 –Категорія: Б. DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.20998/2519-4461.2020.4.3](https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.4.3)

7. Юр'єва І.А. , Кочетова Т.І. Фінансово-економічні засади виживання кризового підприємства в системі соціальної відповідальності. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)– Х. : НТУ «ХПІ», 2022. – № 2* Категорія: Б. (2022). – С.–44-47 DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.2.44>

8. Юр'єва І.А., Фальченко О.О. Впровадження елементів антикризового управління із застосуванням платформи блокчейн *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)– Х. : НТУ «ХПІ», 2020. – № 4. – С. 3-6 –* Бібліогр.: 9 назв. – ISSN . 2519-4461 <http://journals.uran.ua/index.php/2519-4461>

9. Юр'єва І.А. Цифрове забезпечення організації і методики податкових перевірок як чинник фінансової безпеки/ *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)– Х. : НТУ «ХПІ», 2023. – № 5 (2023). – С.–28-31*

10. Юр'єва І.А. Напрями обліку та аналізу в умовах цифровізації *Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева (до 90-річчя від дня народження). Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-*

практичної онлайн-конференції (м. Київ, 22 лютого 2022 р.) / За заг. ред. Гуцаленко Л.В. Київ: НУБіП України, 2022., С. 324-327 407 с.

11. Юр'єва І.А. Впровадження комплексної моделі консолідації інформації для управління безпекової складовою підприємства XI Міжнародна науково-практичної конференція " Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеко-орієнтовного управління в умовах глобалізації 17- 18 листопада 2022 року Харківському національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова., С.191-194

12. Юр'єва І.А. Дослідження напрямків фінансово-економічної безпеки XXXI Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології: Наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я. MicroCAD 2023» травня 2023 р., м. Харків С.818

13 Юр'єва І.А., Татаринцева Ю.Л. Соціальна відповідальність: облік ризиків при цифровізації фінансів Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)– Х. : НТУ «ХПІ», 2023. – № 4 (2023). – С.–84-87 DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.4.84>

14 Юр'єва І.А. Застосування дьюдилежанс в діагностиці фінансового стану підприємства в антикризовому управлінні та економічній безпеці. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)– Х. : НТУ «ХПІ», 2023. – № 6 (2023). – С.–63-66 - <http://es.khpi.edu.ua/issue/view/16159>
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74675>

15 Юр'єва І.А. Складові фінансової безпеки Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного

бізнесу НТУ «ХПІ» за 2023 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2023. Т. 1 : Труди XIX-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2023» 7-9 грудня 2023 р. – 2023. С.

16 Юр'єва І.А. Діагностика податкових ризиків підприємства в антикризовому управлінні та економічній безпеці підприємств VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» присвячена пам'яті професора, заслуженого працівника вищої школи

Фесенка Дмитра Мусійовича Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. 1496 с.27жовтня 2024 р. С

17 Юр'єва І.А. Цифровізація податкових перевірок в контексті податкової безпеки Міжнародна науково-практична конференція «Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності:сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід» в межах реалізації грантового проекту «Цифровізація бізнес-процесів та фінансових технологій.Європейський досвід для України» (DBPROFINTECH) (No 101127664) напряму Жан Моне програми Еразмус+ 10 листопада 2023 р Університет Біотехнологій.- 2023 .С.178-181

18 Ткаченко М.О., Рибалко С.О. Удосконалення організації внутрішнього аудиту фінансових результатів банківської установи Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХП» за 2023 рік в 2 т. Харків : НТУ «ХП», 2023. Т. 1 : Труди XX-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2023» 6-8 грудня 2023 р. 2023. С.

19 Koliesnichenko A, Tkachenko M.O.Financial reporting diagnostics for the balance sheet components modeling Philosophy, Economics and Law Review, 1, 2023. – P.171–183 <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66738>

Навчальне видання

ЮР'ЄВА Ірина Анатоліївна

Методичні вказівки щодо виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Аналіз і прогнозування ризиків в діяльності підприємств» для студентів спеціальності 0.71 «Облік і оподаткування»

Роботу рекомендував до видання доц. Ткаченко М.О.

В авторській редакції

План 2024 р., поз.

Підп. до друку _30.10.2024_. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.

Riso-друк. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,08.

Наклад 30 прим. Ціна договірна.

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2
